

ANARCHISTA

Když mi bylo třináct let, vzal mne otec s sebou do Kodaně.

Dánové jsou velmi hrdý národ a nezapomínají svým nepřátelům. Bylo nám snáze smluviti se posunky než němčinou, které mnohý rozuměl, ale neodpovídal na ni. Líbilo se mi to.

Jednou, bylo to blíže Frukirche, potkali jsme na ulici muže.

„Nevíte, kudy jest cesta do přístavu?“ ptal se německy.

Chtěl jsem nápodobiti Dány a dával otci tajně znamení. Odpověděl však přeci.

„Nevíme, pane, jsme cizinci.“

„Co jste za krajany?“

„Wir sind Čechen!“ řekl jsem pyšně a vypjal prsa.

„Čechové?“ řekl plynou česťinou. „I já jedu odtamtud. Prchám z Brna.“

Oči mi zazářily radostí.

„I vy jste Čech?“ vyrazil jsem ze sebe vesele.

„Nikoli. Národnost jest mi lhostejná. Jsem anarchista.“

Popatřil jsem na něho s úžasem.

„Buďte zdraví, krajané!“

Hleděl jsem za ním.

Jak? . . . Jest to možno? . . . I takoví lidé stávají, již neuznávají vlasti, nejdražšího na světě? Čechové, již zapírají v cizině to, co jest nejvyšší chloubou?

Bylo mi smutno a málem že mi slzy nevstoupily do očí.

Bylo mi třináct let a nechápal jsem posud, že člověk může míti ještě zžíravější bolesti než vědomí svého česťství.

Pokrokové Podkrkonoší 19. července 1907

KREV

Ve vsi Radešovicích stal se smutný případ. Byla zavražděna osmiletá holčička. Matka ji našla pod kamny v hromadě popela s krkem téměř odříznutým a s rozpáraným bříškem. A druhého dne bylo za těchže okolností zavražděno ještě jedno děvčátko, tentokrát pětileté, a jiné, tříleté, těžce poraněno. Vraždy udály se za bílého dne. Vše nasvědčovalo tomu, že se činů dopustil šílenec. Předpoklad se potvrdil; byl zatčen třináctiletý chlapec, který se přiznal. Duševně zanedbaný třináctiletý hoch, oddaný sebeprznění, špatně vychovaný, který již v nejútlejších letech se zálibou zabíjel králíky, aby se mohl pokochati pohledem na jejich smrtelný zápas. Lítosti nejevil, poněvadž věřil, že mu to pánbůh odpustí, až se vyzpovídá; prozrazení se nebál, neboť se každého dne modlil za ochranu; a když se ho ptali, proč se hrozného činu dopustil, řekl: „Chtěl jsem vidět krev. Chce se mi někdy viděti krev, a když to na mne přijde, nevím, co dělám.“ Duševně zatížený chlapec. A přece ani jeho nemoc nezabránila, aby k němu nevzplanulo vesnické obyvatelstvo divokou nenávisť a aby se nepokusilo vyrvati jej z rukou četníků, chtějí na něm vykonati samo soud.

Týž den stala se jiná událost.

Oficiální nacionalistické a klerikální francouzské kruhy usoudily, že jest nezbytno pro blaho lidstva a pro blaho vlasti, aby byli zločinci popraveni. Na náměstí městečka Béthune postavena před věznicí gilotina, pod jejíž ocelí

měli čtyři nebezpeční lidé podati svými životy důkaz o tom, že se stát a církev zachovávající kruhy nemýlily. Pověst o události rozletěla se po celé vlasti a v den popravy byly béthunské ulice plny zvědavých, hlava na hlavě, neboť připutovali sem z daleka široka již včera a v noci se postavili na výhodná místa, aby jim nic neuniklo z nádherné podívané. Okna poschodí byla otevřena a v nich tváře měšťanů, paní a dětí. A když se po východu slunce otevřela pochmurná vrata žaláře a když se objevil mistr popravčí v bezvadném úboru a když jeho pomocníci více nesli než vlekli již teď hrůzou polomrtvého člověka, rozšířilo se tisíce očí a tisíce prsou se sevřelo v očekávání příštího. Člověka přivázali na prkno. Kat Francouzské republiky monsieur Deibler svlékl elegantní rukavičku. Zmáčkl knožík. Ostří železa zasvištělo vzduchem. Hlava klesla do koše. Vytryskl silný proud krve; vytryskl v mohutném oblouku jako z proražené studnice. Člověk již nežil. Snad pracoval ještě chvíli jeho mozek a vnímal vše — neví se to, neboť učenci nejsou v této otázce ještě zajedno. Krev člověka stříkala a třísnila dřevo gilotiny a dlažbu náměstí. Diváci stáli strnulí. Srdce přestala tlouci. Zornice se zvětšily, rty se stáhly a rozšířené nozdry chtivě sály horkou vůni krve. . . . A po chvíli smyslného ticha propukl dav v divoký jásot. . . . „Sláva Deiblerovi! . . . Ať žije kat! . . . Sláva osvoboditeli!“ Sta hrdel křičelo, tisíce dlaní naráželo o sebe a z oken mávaly na pozdrav šátky. Hučelo to na náměstí jako bouře. . . . A tato podívaná se opakovala na náměstí béthunském během necelých desíti minut čtyřikrát.

Co má společného zvrhlý chlapec, zabíjející ranou nože do krku a ponořující chorobně se chvějící ruce do vyhržlých vnitřností nedospělé holčičky, hoch, jež chtělo roztrpčené obecnstvo lynčovati, s oslavovaným „mon-

sieur de Paris“, jenž zabíjí ve fraku a cylindru za asistence kněze a prokurátora prostým stisknutím knoflíku? Co má společného úkladná vražda spáchaná v zákoutí zšeřené síně vesnického domu nebo v komediantské boudě s opravou nařízenou zákonem a provedenou za svitu vycházejícího slunce na náměstí před tisícíhlavým zástupem?

Ach, přece alespoň něco: *krev*.

Krev! Krev jest zázračná tekutina. Chceme krev! Dejte nám chleba a krev! „Panem et circenses!“ Neboť obojího jest nám k životu zapotřebí.

V oknech béthunských domů stála modrooká děvčátka se stužkami do vlasů vpletenými a dole na náměstí drželi se opálení venkovští hoši v hrůze svých otců za šosy dlouhých kabátů — — —

Krev jest nebezpečná tekutina. Obyvatelé džunglí vypravují si o tygru podivnou věc: Tygr jest od přirozenosti zvíře dobré a má člověka v uctivosti; avšak jen potud, pokud se nenapil lidské krve! Běda, napil-li se jí!

Řekne jednou některé z těch béthunských děvčátek nebo chlapců vyšetřujícímu soudci: „Chtěli jsme viděti krev; chce se nám někdy viděti krev...“?

Patrně toho nikdy neřeknou. Jen chorobní třináctiletí chlapci dovedou býti tak upřímnými. Motivy činů dospělých lidí bývají daleko složitější a i jim samým bývá často velmi těžko vypátrati, kdeže to vlastně bylo, kde padlo první semeno zločinu do duše.

Krev jest nebezpečná tekutina...

Dělnické listy 16. ledna 1909

Kdysi v k
mý; a — ro
obsahově i
práci bylo v
pan profes
daleko, že
do tvrdého
spojí se v
značkách
pojednou
lavici: „C
co... he
tohle pro
stropu a
pokyvov
jako by o
jeho věd
mají tak
Zajist
ale stáv
obzvlášt
čení jak

ulicích běhají rozčileně chodcové,
jsou obléhány, noční světla v oknech
ky uvádí lidi v rozčilení, noviny jsou
skařského lisu. Tam kdesi dole, dole na
Kdo ví něco určitého?

radě nebo v Paříži, v Římě, Haagu či
ejdou v nádherných síních pánové ve
ými náprsenkami. Kurýři, telegramy,
rečně, horečně. A pak kdysi přispěchá
u kurýr s dopisem zapečetěným veli-
říjede z Londýna, snad z Petrohradu.
ličenstvo! Můj milý pane bratře!“
lí, tisíce mrtvých, desítitisíce raně-
tisíce šílených, všickni pološilení.

ovské apoštolské Veličenstvo, můj

jde rozkaz zastaviti palbu.

o?“

de válka?

BUML

Přiznám se: Byl jsem celé léto v Praze a viděl jsem jej až
na konci listopadu. Ptal jsem se velmi naivně kdysi v ka-
várně jednoho růžolícího mladíka, který se mi později
přiznal, že dělá také básně (byly, mimochodem řečeno,
velmi špatné), ptal jsem se ho totiž, jak to asi při takovém
bumlu vypadá, a on na mne vytřeštil oči a zůstal na chvíli
němý.

„A člověče . . . vy tam nechodíte?“

„Ne,“ řekl jsem zahanben a velmi skromně.

A tu na mne upřel vážný pohled a řekl s přesvědčivostí
a absolutností, s jakou se vyslovují matematické formule:

„Ztratil jste polovinu života.“

Velké slovo. Jednou mi sice již řekl jistý nadšenec, že
zmeškal-li jsem zápas Slávie se Southamptonem, ztratil
jsem rok života, ale co jest rok proti celé polovině? Chci
konečně doufat, že v témže poměru jako 1 : 45.

Nutno tedy zachrániti, co se zachránit ještě dá.

A viděl jsem to. Pozdě sice, ale přece. Růžolící jinoch
nelhal.

Fotbal, tenis, koňské dostihy, bilard, ferbl, házení na
čáru, Švandovo divadlo, U Nedvídků — co je to všecko
proti bumlu? Jak hloupí jsou naši poslanci, jak ukrutně
hloupé noviny! Copak opravdu nedovedou chápat, že
s tím nemá politika pranic co dělat? Chudáci! Schází jim
úplně smysl pro sport!

Takhle to vypadá.

Roubení novoměstského chodníku od východu kasína až k Nekázance jest obsazeno četníky a strážníky. Policajt, žandarm, helma, chochol, bajonet, prázdný prostor, policajt, žandarm, hezky střídavě, jako vyšší a nižší tyčky v litinovém plotě. A za mříží této zahrádky se procházejí jako slanečci namačkání buršáci. Červené, žluté, modré čepičky. Jízdní dráha jest prázdná, Příkopy z obou stran zataženy řadou policajtů. Za nimi jest namačkáno obecnstvo, které sem nemůže, hlava na hlavě, ale to jsou jen zevlouni, lidé, kteří čtou noviny, poslouchají na schůzích hloupé řeči, starají se o politiku a kteří sem vůbec nepatří. To jsou ti, kteří se zbytečně rozčilují, pranic nepřispívají a zábavu jen kazí, konečně jsou alespoň k tomu dobří, že se dají zatknout, někdy také odsoudit. Dobře jim, co tu mají co dělat?! Ti praví, ti jsou již dávno na místě, ti si přivstali. Naplnili staroměstský chodník a zbývající část novoměstského. Promenují. Docela klidně. Ani křiku není, jen to šumí jako v úle. Někdo zanotoval příliš vysokým hlasem „Hej, Slované!“, ale píseň nenalézá ohlasu. Někdo také časem vykřikne „Hanba!“ a „Provokace!“ nebo „Ať zalezou!“, ale také klidně, patří to již tak k věci, zítra to bude v novinách a lidé se tomu smějí. Nějací studenti jsou tu, žáci pokračovacích a řemeslnických škol, učedníci, tovaryši, jacísi dosti podezřelí mládenci se slovanskými trikolórami přes prsa, pak nějaká chůva s dítětem, která se také přišla podívat, nějaký bodrý venkovánek, trochu přibledlý, jenž čeká, bůhví co se nebude díti. Také starší pánové přišli, kteří se velice rozčilují, ale ti sem také nepatří, ti budou za chvíli utíkat a ztrácet hole, jsou ale pro vlasteneckou stafáž také dobří. A nic, pranic. Jen se chodí. Nezasvěcenci se nudí. Co to píší ty hloupé noviny? Trvá to již přece hodinu, a nic! Venkované a ženské se pomalu trousí pryč. Co tady ostatně? Zklamání. Ale pra-

ví gurmáni vědí, kdy to začne. Ti vytrvávají. Také buršáckové za zahrádkou vědí, kdy to začne. Ještě půl hodinky.

A již je to tady!

Najednou přejela celým Příkopem vlna.

Jde na pomoc policie. Policie, pražská policie, slavná pražská policie. Měla patrně již také dlouhou chvíli. Zazní komanda. Policie postupuje z obou příčných stran třídy proti sobě. Proč, to ví ovšem jen ona. Z jedné strany ji vede nějaký vousatý bojovník, z druhé zelený policajtek s tasenou šavlí, který se tváří, jako by za sebou vedl celou brigádu. A ven již nikoho nepouštějí.

Hurá! Už je to tady! Příkop sebou počíná zmitat.

„Hanbááá! Hanbááá! Hanbáááá!...“

Zní to jako přival. Ženské dostávají strach. Staří vlastenečtí pánové blednou a hledí, kterým nejbližším východem by se dostali ven. Lidé prorážejí do jízdní dráhy. Klubko sebou začíná zmitat, propléta se. A policie postupuje stále blíže k sobě. Příkop hlučí. A policie jde. Ženské kvičí, kdo to nezná, hledí se prodrati ven; třetina pádí zoufale k postranním ulicím, maminky berou děti do náručí a zděšeně utíkají; po zemi se válí deštníky, hole, klobouky, šály. Zmatek, řev, křik, smích, výskot. Sláva! Naše policie jde.

„Nazdáár! Hanbááááá!...“

Policie jde a sráží zmitající sebou klubko dohromady.

„Hej, Slované, ještě naše...“

Ano, to je ten pravý tón, teď to přece zní nadšeně, hřímá, bouří! Pravá nálada již je tady.

A buršáckové na druhé straně se seskupili za plotem policajtů a spustili „Wacht am Rhein“. Není jich sice v tom všeobecném hluku slyšet, ale je alespoň vidět, jak divoce roztahují ústa. A švanda počíná.

„Wache! Wachééé! Hilfe! Hilfe!“ ječí z klubka lidí

zoufale hlásek, patrně někoho, jehož vraždí.

Ženou se sem policajti, zuřiví, s vousy rozježenými, prodírají se zástupem, tlukou kolem sebe, řvou jako ďáblem posedlí, dva, tři, čtyři.

Ale ukázalo se, že to křičel nějaký uličník, jenž zatím zmizel. Národ se směje.

„Ať žije Srbskóóó! Hanbáááá!“ Je slyšet, že to křičí někdo do pěsti.

Policajti se ženou. Jsou již jako pominutí. Zatknout ho chtějí? Dobráci?!

„Mažte ho! Řežte ho! Zabte ho!“

Jaká vášně, jaký divoký žár jest v těch výkřicích. A:

„Wache! Wache!“

Vtip. Konečně docela dobrý vtip.

A buršáckové zpívají „Wacht am Rhein“. A teď dva vyrazili z ochranné zahrádky bajonetů mezi dav. Patrně se vsadili o půl hektolitrů plzeňského, že se dostanou na druhou stranu. Poskakují, kroutí se, řežou a jsou řezáni. Švanda! Hluk k nepopsání. Za chvíli odvádějí čtyři policajti buršáčky zpátky za plot. Jsou ubledlí, jeden z nich ztratil čepičku. Nepřešli, prohráli půlku plzeňského, ale jsou hrdiny dne. Lid má z toho radost.

„Nazdáár! Nazdáár!“ A lid se chechtá.

Ale policie jest již tady. Oba oddíly se srazily. Buršáckové jsou vecpáni do kasína; lid rozeháněn pěstmi a šavlemi.

Příkopy jsou prázdné za chvíli. Jako po vyhoření. Jen na zemi zbytky po divokém útěku a na lucerně oběšená myš s čepičkou a velkoněmeckou trikolórou. Bůhví kdo ji tam dal... Jeden policajt pro ni leze. Ticho — — —

Konec? Ale kdepak! To je teprve polovička.

Větší menší hloučky se rozprchávají po Praze.

Dvacet hochů se seskupilo u Muzea a spustili: „Hej, Slované!“ A pak:

„Hanba pražské policii!... Pereať Křikava!... Ať žije Srbsko!... Nazdáár!“

Jízdni policie se sem žene jako šílená. Koně letí vzhůru po dláždění Václavského náměstí, div nesrazí vaz, policajti se na chodnicích ohánějí šavlemi, vše zděšeně prchá, ženy, vážní občané, děti, několik jich upadlo pod kopyta koní. A z Mezibranské ulice sem běží pěší policie. Již jsou tam. Štulcuji a smýkají jakýmisi dvěma starými pány v cylindrech, řvou na ně, tlukou do nějakého mladíka, patrně cestujícího, který naprosto neví, jak k tomu přijde, zatýkají ho a vlekou pryč.

„Ať zhyne Rakouskóóó!... Sláva Srbskúúú!“

Teď to znělo z městského sadu.

Kavalkáda se žene tam. Bezvýsledně.

Teď to zní z Vodičkovy ulice. Teď z Mariánské.

Policajti jsou již sílení, lítají z místa na místo, z očí jim srší blesky, každý vous je jinak rozježen, jsou rudí, zpoceňní. Mlátí zuřivě šavlemi do lidí nebo alespoň do říms.

Bože, lidi, to je psina!

U Demínky na rozhraní Vinohradů se seskupilo asi třicet mladíků, konečně celkem dosti divných mladíků. Zpívají a křičí velezrádné věci.

Ale policie jest patrně daleko, těžko se jí dovolat. Křičí co mohou, ale ona nejde, neslyší. Za chvíli ochraptějí. Tak jenom stojí a zevlují. Snad za chvíli!

Jde okolo ulic nějaký mládeneček. Docela skromně jde. Ale když přichází od hloučku asi na třicet kroků, zastavuje se, z hlavy sundává čerstva klobouk, nasazuje červenou buršáckou čepičku, pak honem ještě vyplázne jazyk a letí. A oni za ním. V divokém honu k Balbinově ulici. Ohlušující křik. Dláždění duní.

Ale buršáček vyhrál. Šups — a je v domě. Zavírá vrata na klíč. Zámek cvaknul. A dav stanul. Křičí. Žádá vydání

viníka. Množí se, přibíhají noví a noví. Křičí všichni. Ale viník se na ně dívá z druhého poschodí, čepičku má na hlavě, směje se a dělá dlouhý nos. Dav roste. Řve. Svírají se hole a pěsti. „Vytlouci okna!“ křičí kdosi ochraptělým hlasem. Situace nabývá hrozivých rozměrů. Ano, stane se něco, strašná vášeň burácí těmi lidmi, nejsou sebe mocni, jistě se něco strašného stane. Je tu i několik pochybných individuí a ta vykřikují nejošklivější věci. Kdyby byli studentíka chytili, dojistá by mu nic nebyli udělali; ale takhle?

Buršáček se již nahoře schoval. Patrně ho o to žádal domácí pán.

A zástup sebou zmítá: teď se elektřina vybije!

Ale co to?

Dav se pojednou zakolébal. „Pst! Pst!“ křičí někdo a jiný již docela energicky: „Ticho!“ Co se stalo? Ano, ano! Ještě to chvíli šumí. A najednou je hrobové ticho. Všechno poslouchá. Ano, ano!

A všechno se žene do hlavní ulice.

Co je? Umřel major a vojáci jdou z pohřbu s muzikou. „Nazdááár!“

Prostranství před domem jako by vymetl. Jen několik zevlounů tam zůstalo a několik nezbytných vlasteneckých starých pánů s otevřenými hubami.

A kutálka jde. Ráz na ráz! Radeckého pochod!

„Nazdááár!“

Buršáček udiveně vystrkuje hlavu z okna.

Džin, džin, bum, bum, bum! . . . Ráz, ráz, ráz!

Revoluce jest sice překrásná věc, ale kutálka je přece ještě mnohem, mnohem, tisíckrát krásnější!

Bumlové zábavy prý v posledním čase v Praze upadávají. . . Škoda!

Dělnické listy 6. března 1909

PARLAMENT

Kdybych byl samovládcem — totiž my literáti ještě malé děti máme privilegium, že smíme mít nejpitomějši sny —, nemohlo by býti o všeobecném hlasovacím právu ani řeči. Hlasovací lístek bych dal tomu, kdo prodělal aspoň čtrnáctidenní kurs v umělecké galerii a v kuloárech, a měl-li bych jednoho z nich, bych řekl: „čestně, velkodušnou chvíli“, založil a nadal bych také fond, který by umožnil každému se těchto záležitostí zúčastniti; ale to by byla jediná koncese.

Poněvadž jest na to již v Rakousku pozdě, nebudu zatím více dělati, než co já zde dělám:

Předně třeba znáti budovu! S jejím vnějším vzhledem se těžko zdržovati, ale jsem ochoten za dle (člověk chce konečně nějakou maličkost takovou poslati čtenářům pohlednici s jejím obrazem). Přední budovu nad fontánou v popředí vidíte, jest Pallas bohyně moudrosti. Povídají, že ji v parlamentu potřebovati, že ji vystrčili ven a bohyně moudrosti k vysoké sněmovně obrátila zády, také říkají, že která z fontány teče, že jest voda z parlamentu, ale to vše jest nezapný klep; Pallas Athéna jistě aby se do budovy vešla, zády k ní stojí před ní, neměli jinak nic lidi z ulice, a voda, která teče, jest docela obyčejná voda vídeňských veřejných fontán. Raďte se mnou dovnitř. Se žurnalistou s kterým jsem předešle přemovaný pán, který nám tak uc

„ZLO SE VRACÍ“

Již v pouhém vědomí menšiny jest něco povznášejšího a sílcího. Jádro menšiny — kterékoliv a kdekoli — bývá vždy lepší a mravnější než veliká masa, v níž vyrůstá jako cizorodé těleso. Instinkt zápasníka jí říká, že čeho se nedostává na počtu, musí vynahraditi silou, že ztrátu padlých a zbabělých jest nahraditi zmnohonásobněním a vyvrcholením vlastní schopnosti, neboť nelze se spoléhati na nikoho leč na sebe, a tento a každý příští krok bude zápasem. Vědomí menšiny zoceluje a zmravňuje. Pro slabé a nečisté zde není místa. Kal, rmut, nečistotu a písek odnese proud věčně narážejících vln. Kam se poděly? Spojily se s příbojem, jenž je vyvolal a oddělil od jádra, jež zbylo zde čisto. Znečistily jeho proud, plovou jako ošklivá, zahnívající pěna na jeho povrchu, činí vodstvo hustším a línějším, podlamují a tlumí náraznou sílu vln. To jest krásné a spravedlivé. Vyvolané zlo se vrací.

Denně přede mnou ležívá policejní korespondence Wilhelmova a denně vidím opakovati se týž zjev, který mne zpočátku naplňoval hrůzou a smutkem.

Dlouboprstáci. Na půdu domu č. 58 v -gasse vloupali se... V zatčených poznání již vícekrát pro krádeže trestaní Wenzel Pospischill, příslušný do N. v Čechách, Johann Kratky z F. na Moravě a Josef Marousek ze Z. v Čechách... *Loupežník.* Známý plotňák Jaromir Kutschera... *Vražda...* Jako podezřelý z této bestiální

vraždy, která svědčí o neobyčejné surovosti povahy, zatčen 18letý, již několik měsíců bez zaměstnání se potloukající Gottlieb Kotschi, příslušný do N. v Čechách. *Krádež*. . . Zatčený Matejitscheg vymlouvá se způsobem u podobných darebáků obvyklým: *bídou. Vražda dítěte. Rvačka se strážníkem. Surovec. Loupež klenotů. Zlodějská prostitutka. Krkavčí matka.*

Kdo jsou tito lidé? Proč tolik českých jmen? Jsme národem zločinců? A proč se neopakují se podobné zjevy v Pešti, Berlíně, Petrohradě, Londýně, New Yorku, Chicagu a všech jiných městech s velikými českými menšinami? . . . Proč právě ve Vídni?

A přece jest to tak snadno pochopitelné. Přec není vše leč důsledkem celé politiky vídeňské obce a dolnorakouského arcivévodství a císařství rakouského proti vídeňské menšině. Co jste chtěli, aby následovalo po odpírání školství a vzdělání českému člověku, co jste chtěli po vypovídání z práce a z bytů, po odpírání chudinské podpory, po násilné a nepřírozené germanizaci dětí, beztrestnosti všech urážek a příkoří, po bezprávnosti a bezzákonosti českých služek, jež byly učiněny matkami synky svých službodárců? Přála si snad veselá Vídeň na „krásném modrém Dunaji“ jen samých sebevražd? Najde jich mnoho, k zoufání mnoho, ve Wilhelmově korespondenci, ale i sebevraždy mají svoje hranice. A jednou z nich jest i úplná germanizace *slabého* a oloupeného o právo a chléb. Odpadá jedna ze složek jejího motivu, odpadá sklíčenost a zoufalství z vědomí své méněcennosti a nicotnosti, jež mu jest předhazována při každém jeho kroku; ať při žádosti o práci, o niž se uchází, při ohlašovacím lístku, jež odevzdává, v zábavním podniku, kde chtěl na chvíli pozapomenout, v domě, kde bydlí, v úřadě, v němž má co dělat. Koho to chtěla veselá Vídeň zgermanizovat?

Čechy, již sem přišli vynutit si ten kousek lidských práv, jež jim odpírá? Jen písek, rmut a kal odplavila, aby tím krásněji vyniklo čisté a pevné jádro. Získala Bieloahlavky, Prochasky, Kunschaky, získala lidi, z nichž žije a tyje Korrespondenz Wilhelm.

Byl synem české služky a mladého pána rodiny, u níž sloužila. Snad o něm četl můj předchůdce totéž, co já tak často čítávám v policejním raportu: *Živé novorozené v záchodové rouře*. Kde dál hledat prameny? V usneseních městské rady, kde se dovíte o pronásledování všeho českého, v záznamech chudinských úřadů, kde se poučíte o nátlaku, jaký se provozuje na chudé matky; v katalogích nejprve české, pak německých škol, v nemocničním protokolu a úmrtním listě matčině, v živnostenských družstvech o žalostných měsících učení bezbranného uče — a posléze opět v korespondenci Wilhelmově. *Materiál pro soudy pro mladistvé provinilce. Nepolepšitelný. Zloděj. Nebezpečný plotňák. Drzá krádež. Loupeže. Vražda*. Jak jest člověk sváděn k tomu, aby uvěděl v zázrak spravedlnosti! Zlo se vrací. A rozedraní a zvlčilí synkové vídeňských milionářů číhají s obušky v rukou za stromy nočních parků, aby vyrvali svým otcům zlaté řetězy z vest a nabitě peněženky z náprsních kapes. Není to krásné?

Jak krutě se mstí národ za spáchané na něm křivdy. Co podlého, slabého, nemocného v sobě měl, to odevzdal nepříteli: Bieloahlavky, Prochasky, Kunschaky, lidi, kteří byli okolnostmi či osudem předurčení státi se zločinci. A podlé a slabé a nemocné vniká do jeho organismu, rozkládá se, slučuje se s novými prvky, stává se nerozlučnou součástíkou jeho krve, ústrojí, kostí, duše, podlamuje ho, oslabuje. A národ zůstává zde ozdravený, očištěný, zocelený, schopný nových bojů, nových zápasů a nových vítězství.

REVOLUCE

Yildizem chodí bledý Abdul Hamid. Starého zločince jímá smrtelný strach, jediný cit, jemuž jsou staří zločinci ještě přístupní, neboť jeho vláda nebyla jiným leč rušením přísah a slibů, klamáním národů a proléváním krve. Yildizem se plíží strašidla. Zaškrcený Midhad paša, za choromyslného prohlášený Murad V., Abdul Aziz s podřezanými tepnami v zápěstí; sta jiných, tisíce jiných... Co dělat? Odevzdat se kismetu a alláhovi? Nebezpečná hra, která může sice znamenati ponechání trůnu, ale také smrt! Či zešilet nebo onemocnět? To jest svržení, ale zároveň naděje žít ještě deset, snad i pětadvacet roků... Jak těžké otázky!... Strach, hrůza!... A před branami Cařihradu stojí důstojníci.

Ne!... To se musí viděti zblízka!

Tedy takhle se to stalo:

Služebnictvo v paláci pana hraběte Františka Thuna pozorovalo již dávno, že se cosi děje; začalo to prý roku 05, ale pak to ustalo, až zase teď. Pan hrabě denně podvečer kamsi odjíždí, jeho ekvipáž jej vozí k radnici nebo ke Korutanské třídě, tam ji posílá domů a najímá veřejný povoz; stále kohosi ve své pracovně přijímá, píše se, jedná, rokuje, vše při zavřených dveřích, a tělesní myslivec nesmí v čeledníku vypravovati pranic. Také nějaký tajemný pán, neznámý a zahalený pláštěm, dvakráte přišel, jemuž se pan hrabě hluboko pod pás klaněl a s nímž se pak zavřel do pracovny; v těch večerech bylo možno

pozorovati v ulici mnoho podezřelých lidí, kteří byli rozestaveni po rozích, za vraty a v drožkách. Posel přijížděl, který panu hraběti odevzdával zapečetěné dopisy, které pan hrabě předčítal, odpovídal na ně a odpovědi a obdržení dopis i s obálkou pečtil a dával posluhovi. Vůbec se děly divné a nepochopitelné věci. A jednoho večera se sešla v pracovně hraběte Františka Thuna vznešená společnost. Přišla inkognito. Jeho Eminence vídeňský pan arcibiskup v kroji hraběcího lesmistra, Alois, černý princ Liechtenstein v hábitu žebravého mnicha, kníže Windischgrätz jako dodavatel vína, pan Rhomberg jako vozatajský lajtnant, obezřetný rytíř Kozłowski dokonce přestrojený ženským kloboukem s hustým závojem a v plášti s velikou kápí, Mořic Hruban jako kněz ze zastrčené tyrolské vsi. A tehdy pronesl černý princ Liechtenstein dvouhodinnou řeč, jejíž konec zněl:

„...naše opora, naděje, pýcha a sláva jest v nebezpečí. Nejen to, půjdu ještě výše. Bůh, víra, církve jsou ohroženy. Naše (žel, což možno říci naše?) rakouské důstojnictvo, nakažené morovou ránou pořádku škodlivých idejí, dosáhlo před třemi lety neblahého úspěchu, že vymohlo všeobecné hlasovací právo, vyslalo do parlamentu smečku svých stoupenců, obsadilo prezídium, provozuje nekalý vliv na vládu a ministerstva, baže i sám dvůr se musí řídit jeho terorem. Nedosti na tom. Rakouské důstojnictvo nepřestává štváti proti katolickému náboženství, nepřestává štváti proti dynastii. Quo usque tandem? Ne, přátelé! Ještě žijeme my, opory trůnu a oltáře! Ve jménu boha, ve jménu krále, ve jménu vlasti!... Eminence, požeňte nám!“

Tenkráté také zopakován celý revoluční plán, rozděleny úlohy a zrekapitulovány dobyté již úspěchy. Nebyly nepatrné. Intrikami v ministerstvu války dosaženo, že sku-

tečný desátník Karel Prášek přeložen k pluku hoch-und deutschmeistrů a zároveň povolán na čtyřnedělní cvičení ve zbrani, totéž se podařilo u šikovatele hoch- und deutschmeistrů Bielhawka, a oba stoupenci strany pořádku konají mezi mužstvem uložený jim úkol co nej-svědomitěji. Prelát Baumgartner jmenován vojenským kaplanem a jeho vyzvědačské služby mezi důstojnictvem jsou neocenitelné. Václav Myslivec působí mezi sedláky na Hané, páter Šrámek mezi kladenskými horníky, Antonín Hajn koná výtečné služby mezi terstskými lodníky, Baechlé organizuje k povstání vídeňské domovníky, řídítel Mattuš pracuje v nepoznatelném přestrojení mezi alpskými zemědělci. Vše jest k revoluci připraveno.

Ale zatímco se toto děje, cítí konstituční živly, v první řadě mladorakouské důstojnictvo, nebezpečí hrozící dobyté demokratické ústavě. Pracuje se s napětím všech sil na jejím zachování. Od důstojnického sboru ke sboru letí heslo: Za demokratizaci Rakouska! Za modernizování Rakouska! Za parlament a konstituci! Poručík Semenetz pořádá obrovskou schůzi v Litoměřicích, jízdecký nadporučík Vojtěch hrabě Šternberk bouří proti monarchismu a zklerikalizování říše na obrovské schůzi v Hradci Králové, rytmistr Auersperg mluví k dělnictvu ve vídeňském Dělnickém domě, zbrojmistr Czybulka píše do Arbeiterzeitungu článek, v němž varuje konzervativce před protikonstitučním štváním a upozorňuje dvůr na možné katastrofální následky; městský velitel vídeňský opakuje totéž v Armeezeitungu. Zeit interviewuje zbrojmistra Fabiniho a uveřejňuje některé jeho výroky, jako: „Život, statky i postavení za svobodu národů rakouských.“ „Idea absolutního monarchismu jest přežilá, hlavním a jediným faktorem státotvorným jest lid, jeho vůli musí se podříditi zájmy jednotlivce i zájmy privilegovaných rodin.“

Jsme ozbrojenými zástupci lidu a smeteme každého, kdo se protíví jeho vůli.“ Zeit poznamenává, že za nynější konfiskační praxe naprosto nemůže reprodukovati výrok Fabiniův na otázku, co by se stalo, kdyby se vysoké kruhy chtěly pokusiti o reakci, ale praví, že jsou si důstojníci velmi dobře vědomi piklů, které se ze známých kruhů, předstírajících lásku ke konstituci, chystají, a že mají rozkazy v čas nebezpečí se soustřediti v Terstu.

Ale reakční kruhy pracují pod komandem vycházejícím z Thunova paláce přímo horečně. Prášek a Bielhawek připravují půdu mezi mužstvem. Volkszeitung, Reichspost, Neues Wiener Tagblatt, Hlas národa, Samostatnost, Čech a Union štvou proti konstituci. Deutsches Volksblatt odmítá za stranu křesťanskosociální veškeru zodpovědnost za události, které by mohly následovati, a žádá veškeré důstojníky a sociálně demokratické poslance, aby bezodkladně opustili Vídeň a neprovokovali lid svojí přítomností. Ostdeutsche Rundschau rozhazuje po Vídní statisíce letáků, v nichž dokazuje, že nebude v Rakousku pokoj, dokud nebudou povražděni všichni Češi; podobně činí České slovo v Praze s tím rozdílem, že vyzývá lid k povraždění židů a sociálních demokratů. Kladenští horníci se organizují v revoluční bandy pod heslem „Svatý Václav“, hanáčtí sedláci pod heslem „Svatí věrozvěstové Cyril a Metod“, alpští sedláci pod heslem „Za našeho pána“, terstští lodníci pod heslem „Samostatnost“. Vytahují se staré pistole a předovky, šavle, píky a kosy.

A dne 13. dubna prach vybuchl. Pluk hoch- und deutschmeistrů číslo 4 se vzbouřil. Mužstvo přepadlo v kasině shromážděné důstojnictvo. Nastala krvavá řež. Podlaha pokryta mrtvolami, bílé ubrusy a zbytky jídel oběda potřísněny krví. Zbylí důstojníci svázáni a naházeni

do arestů. Drancují se sklepy oficiíské menáže. Šampaňské, připravené pro vysoké návštěvy, koňak, plzeňské pivo, ale vše to nestačuje a organizované domovnictvo vleče pod velením Baechléovým a Bielohlawkovým do kasáren sudy kořalky. Zpité vojsko vpadá do vídeňských ulic. Střílí, vniká do bytů důstojníků. Ministr Mataja na Korutanské třídě zastřelen ranou z revolveru, zastřelen baron Hock, těžce zraněn nadporučík hrabě Vojtěch Šternberk, poslanec Drtina se jen taktak zachránil v přestrojení za slováckého prodavače citrónů útekem. Na Svatoštěpánském náměstí se otevírají dveře alumnátu a klerikové a seminaristi s korouhvemi a za zpěvu svatých písní vycházejí vstříc vojákům. Mísí se v jejich řady, dělí se s nimi o zbraně. Důstojníci a pokrokoví poslanci prchají z Vídně. Je zle.

Ale vtom již docházejí dobré zprávy do metropole, šíří se zemí, letí říší jako radostná zvěst: Rakouské důstojnictvo táhne z Terstu proti Vídni, vede je Fabini, nad hlavami jim vlaje prapor „Pryč s tyrany!“, za nimi zástupy věrného vojska. Rakouští národové, pokrokové živly všech jazyků bratří se pod jich vedením, Němci, Chorvati, Slovinci, Italové, Češi, vše spěchá pod jejich prapory.

Na Vídeň!

A důstojníci stojí v „allzeit getreue“ Novém Vídeňském Městě. Fabini vyjednává s městským velitelem. Žádáme... žádáme... žádáme... Vyslancem mladorakušanů jest mladičkový důstojník Lobkowicz.

Jak to dopadne?

Oficiální Vídeň se chvěje hrůzou a úzkostí. Strašidla letí ulicemi.

Jak to dopadne?

Dělnické listy 24. dubna 1909

Jest to již prasta
Bylo nejdříve mno
počet se menšil,
nepozíte, drakem
dědkové, a tak há
dráčata, drakové
tlustých leviatan
byli to velicí dr
a dlouhé krky s
zuby a drápy, p
sešli se, řekli si
vrtěli radostně
pozor a měli
aby mohli vě
brat místo hu
tomu již tak,
ocasů nebo k

Farao, cés
du nezáleží,

Nyní sedí
Hohenzolle
jdou, již st
lidé přichá
Mikuláš;
Murad. N

Sultáno

VLAST

Jak malicherní jsou ti lidé! A jak maličká jest jejich vlast!

Projel jsem ji celou. Severozápadní drahou z Vídně přes Znojmo, Jihlavu, Čáslav. Pak přes Prahu. Až k severu království.

Kde počínala? Nevím. Bylo jaro, nejkrásnější květen a roviny zářily jasem. Roviny se svěží zelení mladého obilí, ovocné stromy obalené bělostí květů, vesnice s kostelíky, telegrafní dráty ostře svítící odrazem slunečních paprsků — po celé trati. . . Pak jsem spatřil Znojmo jako středověkou tvrz týčící se na skále nad Dyjí, a teprve se jménem tohoto města jsem si uvědomil spojení jiné země než té, kterou jsem opustil, s jiným jménem a titulem, jiným zřízením.

Z Vídně jela se mnou dvojice starých manželů. Byli z Cáhnova; polní dělníci. Jemu bylo šedesát pět, jí okolo padesáti a jmenovali se Hoškovi. Vezli motyky a motyčky, koše a pytle, v nichž bylo vše, co potřebovali k životu v době okopávání řepy na panských dvorcích.

Vypravovali mi mnoho, hovoříce oním zvláštním dialektem severorakouských Čechů. Dva šťastní starci. Pracují mnoho, v létě na cizích polích, v zimě robí košťata, někdy vydělají dohromady týdně až i osmnáct zlatých, přispíší-li si při akordní práci, není to sice lehké, ale pracovat musí každý, a není-li práce, stýská se. I v Americe po-
byli rok. Mají v Cáhnově domek, tři sta jim za něj dávali

a dluhů na něm není ani krejcaru. A z dětí budou mítí pány. Dcera slouží ve Vídni u vysokého panstva a má se dobře, že o takovém živobytí oni ani nikdy neslyšeli. K svátku jim psává každý rok, ovšem německy, ale mají souseda, který jim to překládá. Syn se učí v Břeclavě řezníkem. Má každý den maso; tlusté maso ani nejí, to hází pod stůl psovi, tak se má dobře. I jim jest dobře na světě a vše jest tak krásně připraveno, aby mohli v klidu zemřítí. . . Pak přisedla žena železničního zřízence z Jihlavy, která četla Právo lidu a od níž se bylo možno v leccems poučiti o poměrech dělníků na trati, pak baba krajkářka z Německého Brodu a jacísi němečtí sedláci, kteří jeli do Znojma. A tak jsem ani nepozoroval, kdy jsme přešli hranice. Kraj byl tak jasný a rozesmátý jasem. . . Kdy jsme přijeli do vlasti? Nevím. Či není Morava ještě vlasti?

Vlast! Ohraničili ji mezníky, vypočítali, kolik má čtveřechých kilometrů, kolik lidí, ba dovedli ji dokonce přesně definovati jako geometrický obrazec. Hranicemi ji ome-
zili!

Projel jsem ji křížem. Několikátou stanicí za Znojmem počali konduktéři vyvolávatí dodatkem také česky jméno stanice. To bylo tedy již i oficiální její uznání. Pak kdesi za Čáslaví nejdříve česky. Pak přišla Praha. Hradčany se bělaly v soumraku umírajícího dne. Věže Svatovítského kostela, věže Svatého Jiří, hradby a reflexem zářící okna Hradu. Hradčany, symbol! Bývalé Hradčany, minulé, středověké, královské. A mizely tak rychle a mihly se kolem jako přelud, a vlak hučel večerem a letěl krajinou a kola zpívala svoji melancholickou písničku. . . Několik drobných výletních míst s temnou zelení stromů, Roudnice. A — Teresienstadt. . . Konec? . . . Konec! . . .

Jak to bylo všechno maličké, jak směšně maličké — ta vlast!

Kde počíná a kde končí? Počíná čtyři stanice od Znojma a končí Litoměřicemi, či jde ještě dále? Jde od Šumavy ke Krkonošům, či ještě do Kladska a Lužice? Od Krušných hor k Českomoravské vysočině? Či k Beskydám? Či ještě dále pod Karpaty do země apoštolského krále svatoštěpánského?... A Vídeň?... Což Vídeň?... Ach, Vídeň je daleko! Kdož by při jméně vlasti myslil na Vídeň?! —

Jak jsou malicherní ti lidé! Zemi vidí — zemi! Zemi, na níž roste stromoví a obilí, zemi s vesnicemi a městy, kostely a zřícenými hrady, zemi ohraničenou žulovými kameny, zemi, k níž se váží pergameny se zežloutlými blanami, zčernalými pečetmi, psané středověkou latinou s velikými iniciálami.

Vídeň! Vídeň! Česká Vídeň! Trpící, bojující, utiskovaná, zapomínaná! Což nezhroutil se pouhým zvukem tohoto jména pojem jejich vlasti? Jejich malé, malicherné, minulé vlasti?

Země! A všude rostou borovice a všude se daří obilí a všude jsou dobrá a špatná pole, města, vesnice, kostely, hrady a všude jest půda zlá a zápas s ní těžký a všude jest krásná ve své tvrdosti... Zemi vidí. A lidí nevidí...

Což nepatřil k vlasti můj dobrý Hošek, který si dává překládati dceřina psaní a jehož syn hází tlusté maso psovi? A nejsme její součástí my, já, ty, tisíce jiných, rozhození ve vír pestrých ulic velkoměsta, roztroušení po patrech a podzemních bytech dusných činžáků, rozestavení v továrnách, dílnách, pisárnách, obchodních skladištích, na zastávkách železniční sítě? A rozptýlení po územích Evropy, jichž „vlast“ nedovedla vyživiti, a ti, kteří byli vyhnáni, a oni, lidé těchže tužeb a bolestí a kultury a rasovních schopností i téhož jazyka, daleko za oceány?... Jak malicherní jsou!

Vlast! Jest veliká jako svět. Větší než svět, tak veliká

jako lidské touhy a sny, jako lidská práce a odvěký boj. Nemá hranic a nemá mezníků, nezastavuje se na březích moří. *Naše* vlast. Jsme proletáři. Neměli jsme králů a neměli jsme pergamenů, jež pro nás byly psány, neměli jsme čtverečního metru půdy, o němž bychom mohli říci: moje. Neměli jsme země; a přece celý svět byl náš. Neznali jsme států a císařství a království a vévodství, jen lidi jsme znali. Lidi a jejich práci.

Dělnické listy 9. června 1909

POPELEC

Muzikanti mají na hlavách papírové maškarní čepice a hrají. Červené a modré a růžové papírové čepice, zlaté rohy a činely, černé klarinety, blysknavě hnědé housle, basy, smyčce a tak směšně bílé náprsenky a partesy, a hrají valčík, unylý vídeňský valčík.

Jest přece masopustní úterý!

Půlnoc. Svobodčiny tančírný v Prátru. Tři nádherné, mezi sebou spojené sály s obrovskými zrcadly od stropu až po podlahu, s oslnivými světly elektrických žárovek, s galériemi, schodišti, jedny z největších Vídně.

Svět tančí: české kuchařky a služky v toaletách odložených panstvem nebo moravském kostýmu, vypůjčeném od kojné, nevěstky, obchodní prodavačky; čeští řemeslníci tovaryši v pestrých papírových čepicích šašků, bebé a jenerálů na hlavách, vojáci a poddůstojníci bez pobočných zbraní („Prosí se, aby poboční zbraň byla při vchodu odložena“ — žádá významný nápis), vše v jediném klubku a nevázané bujnosti a více než v polovičním opojení. Hudba a křik. Podél stěn vrážejí do lidí politiky sklepníci s náručemi piva, u vchodu sedí za stolkem pět mračících se vyježených policajtů a revírní inspektor slídí pichlavýma očima po sále. Vzduch voní výpary těl a alkoholu, jedna ze tří kapel hraje valčík: „Za vodou, za vodou, za vodičkou“ — — —

☛ Svět tančí. Moralisté se pohoršují. Ústně i literárně. Vším právem. V principu jest věc stejná, ať se již zaplatí

čtyřicet haléřů vstupného, nebo padesát korun, ale ovšem jen v principu. Člověk smí mít touhy, snad i vášně, chce se mu opojit se hudbou a vínem, zapomenout na chvíli, chce se mu obejmouti měkký pas ženy a líbat ji na rty, ale smí se to vše projevovat tak bez přetvářky, tak primitivně, tak barbarsky přirozeně? Což jest přípustno nelhat a nepřetvářovat se, jedná-li se o věci nemenné, než jest morálka a estetika? Moralista se pohoršuje. Jest potřeba výskat, opíjet se pivem a rozlévat je po ubrusech, dupat o zemi, tisknout ženu oběma pažemi, až se prsty vtiskují do masa, a tančit tvář na tváři, brát děvče za stůl na klín a hrát si s jejími vlasy a rukama a líbat ji na ústa a na krk? Tam, co on bývá, mívají dámy za dekoletovanými ňadry květiny a dýchají delikátními voňavkami a páni se hluboce uklánějí a nosí fraky a lakové střevíce. Ne, opravdu nelze tak hlučně a veřejně vykřikovati svých vášní a chtíčů do světa jako zde — to jest sprosté. A pak: Kdo má právo předváděti mu před oči jeho vlastní obraz? Trochu zjednodušený sice, snad i trochu zkarikovaný, ale přece jen vlastní obraz?! To jest nejnepřípustnější na všem... Ano, zcela rozhodně se nutno pohoršiti...

Svobodčiny sály. Půlnoc masopustního úterý. —

Hudba hrá.

K smíchu! Což je jim po tom všem, těm dole ve víru maškarního tance, co je jim do celého světa? Zapomenout! Opít se!

Hudba hrá... hrá... ach, hrá... valčík. Vídeňský valčík.

Podlaha se táhle houpá a galérie se houpají a pestré papírové girlandy na oslnivě zlatých lustrech, vše se otáčí v unylém tempu melodie, vše se točí, vše tančí — celý svět. Barvy mizí, splývají v jedinou sladkou a smyslnou, všechny ty barvy papírových maškarních čepic a kostýmů,

výložky dragounů a blyskavé knoflíky šikovatelů, bílé spodničky a černé punčochy; celý rej a ostrá světla tří sálů se odrážejí ve velikých zrcadlech a zdvojnásobňují se, ne, zdesateronásobňují, zdvacateronásobňují, donekonečna, donekonečna: Celý svět tančí, celý svět jediná smyslná barva, celý svět se houpá a tiskne a líbá, celý svět jediný valčík, sladký, opilý, vídeňský valčík.

Co zde mají co pohledávat studené oči moralistovy?

„O, du mein Wien... Wien... Wien... du bist so lieb, du bist so schön...“

Jest přece masopustní úterý. Poslední den!

Venku?... Vždyť hraje valčík... Jest nějaké venku, jest vůbec nějaká ulice s rozmrzájícími lepkavými kalužemi, nějaká krejčovská dílna s čtverhranným stolem a těžkými cihlami, se zápachem vypařujících se pod žehličkou navlhčených látek, s dílovedoucím, tovaryši, učedníky a třemi korunami denní mzdy? Jest ráno raport a jest tovární sál a holičská oficína a ospalost a únava a bída a nemocnice? Jak jest to směšné všecko! Což jest ještě něco na světě mimo tuto melodii, jež se vlní tančírnou, rozechvívá nervy a loudí sladké vzdechy z prsou? Valčík! Valčík! „Du bist so lieb, du bist so schön, wer kann dir widersteh'n?“ A kdože jest milostpaní? Není ona milostpaní a není jí sladko i krásně a netiskne se bokem a prsy na hocha, necítí jeho dech na ústech a jeho vous? Copak jest mimo ni ještě nějaká jiná milostpaní, v jakési ulici, které není, v jakémsi poschodí a dveřích, kterých není, je nějaké ubohé děvče, které v ranním mrazu, unavené a zívající, čistí červenýma rukama obuv, řeže dračky a zatápí v ložnici, kde spí pod bílými peřinami milostpaní? Bože, jak tě mám ráda, můj milý, milý, překrásný dragouně! Líbej mne, tiskni mne, miluj mne! Vždyť celý svět tančí a celý svět přivírá rozkoší oči a celý svět omdlévá a celý

svět jest jediný valčík. Juch, chlapci! Výskněme si, napijme se! Pobjíme se, jako tam u nás, na moravské dědině. . . „Za vodou, za vodou, za vodičkou. . .“ Láska! Valčík! Opojení! A barvy a barvy! . . . Zítra? Ďas vezmi zítra! Zítra je Popelec!

Chyba, chlapče!

Chyba! Dnes jest vlastně již zítra! Podivná věc, ale jest tomu tak! Popelavě svítá a špinavé čmouhy se rozlézají oblohou. Chyba! Jest třeba se začít pohoršovat! Zrovna čas!

Dělnické listy 12. února 1910

JEŠTĚ DÁMY

Měšťáckou Vídeň nekarakterizuje nic tak jako její hudba. — Šraml! Housle, viola, kytara, tahací harmonika.

Viola unyle zpívá k hudbě houslí, do hudby sténá a touží kytara a harmonika ječí. Půl sentimentality, půl triviality, a dohromady jediná veliká smyslnost, líná a ospalá — to jest občanská Vídeň, když zavřela plechové záclony svých hokynářských krámků, poslala posledního učně do postele, vyšla ze svých kontoárů, kanceláří a skladišť, když se špinou rukou smyla myšlenky na zákazníky a úroky. Šraml jest národní muzika vídeňská. Hraje všude, kde se baví vídeňský maloměšťák, ať již v „zábavních lokálech“, kde se platí čtyřicet haléřů šatny, či v nočních krčmách, kde se čepuje letošní víno, čtvrt litru za čtyřadvacet haléřů, a zpívají „lidoví zpěváci“. Šraml jest nedostižný ve vídeňském valčíku, ale koná svoji úlohu výborně i tam, kde provází kuplet Čecháčka s ohrnutým nosem a slámkou od viržinka za uchem nebo žida s cylindrem posazeným do týla — neboť Čecháček a žid jsou nezbytnou součástí zábavy „des dummen Kerl von Wien“. Německý „der

JEŠTĚ DÁMY

Měšťáckou Vídeň nekaracterizuje nic tak jako její hudba. — Šraml! Housle, viola, kytara, tahací harmonika.

Viola unyle zpívá k hudbě houslí, do hudby sténá a touží kytara a harmonika ječí. Půl sentimentality, půl triviality, a dohromady jediná veliká smyslňost, líná a ospalá — to jest občanská Vídeň, když zavřela plechové záclony svých hokynářských krámků, poslala posledního učně do postele, vyšla ze svých kontoárů, kanceláří a skladišť, když se špínou rukou smyla myšlenky na zákazníky a úroky. Šraml jest národní muzika vídeňská. Hraje všude, kde se baví vídeňský maloměšťák, ať již v „zábavních lokálech“, kde se platí čtyřicet haléřů šatny, či v nočních krčmách, kde se čepuje letošní víno, čtvrt litru za čtyřiaadvacet haléřů, a zpívají „lidoví zpěváci“. Šraml jest nedostižný ve vídeňském valčíku, ale koná svoji úlohu výborně i tam, kde provází kuplet Čecháčka s ohrnutým nosem a slámkou od viržinka za uchem nebo žida s cylindrem posazeným do týla — neboť Čecháček a žid jsou nezbytnou součástí zábavy „des dummen Kerl von Wien“. Německý „der dumme Kerl von Wien“ si nezadá v ničem s českým, pojem jest čistě internacionálně lokální, pravda, český hloupý vídeňský chlap mluvívá obyčejně německy, ale leckdy též bývá českým národovcem a předsedou vlasteneckých spolků. To již tak na určité povahy působí prostředí a ovzduší Vídně. Ale šraml jest i jeho nejvlastnějším majetkem.

Noční lokál. . .

Modrým kouřem září bílá světla Aueroových hořáků. Maloměstácká společnost dorůžova vymytá. Ti dva u bílého mramorového stolku, červeně vypití, s lahví ležáku před sebou a viržinou v ústech jsou fiakristi, o tom nemůže být pochyby, a tamta rodina s otcem v bílé vestě, se zlatým řetězem, s učesanou matkou a dozralými dcerami, co se tak hlučně směje Čecháčkovi, jenž vystupuje na pódiu, to jest česká krejčovská rodina, to jest také jisto, na panu otci to lze ostatně vidět, když mluví se sklepníkem. To jsou studenti a to nevěstky, blondýn s červenými rukama, jenž napájí svoji společníci již pátou lahví gumpoldskirchenského, jest kupecký mládenec (že by byl vyhrál ambo, jest těžko uvěřiti, nutno tedy předpokládati, že tu desítku vzal pánovi z denní tržby), to kontoáristky se svými milenci, to sklepník, domácí pán, to tajný policista, jednoroční dobrovolníci, židovští agenti. Tam jsou venkovští mladí manželé, kteří se přišli do Vídně pobavit, mají asi ze všech nejvíce peněz a ona má v uších brilanty. Na pódiu zpívá šansonetka. Šraml hraje: kytara, housle, viola, harmonika.

Na pódiu zpívá tlustá šansonetka v zelených šatech s velkým výstřihem. Podnikatel jí zřejmě za vystupování neplatí, zpívá jen pro svoji vlastní reklamu; jakýsi úžasně hloupý kuplet s refrémem „Das ist die Lebenskomödie“. Zpívá mrtvě a bezbarvě s topornými gesty, líně a bez zájmu, jest vidět, že kuplet již zpívala stokrát. Ale tu přichází sloka o dámách. A podivno! Zpěvačce se náhle hlas rozšiřuje a zvyšuje, oči se rozhořívají, celá postava jest jaksi jiná, gesta ožívují a stávají se vášnivými. To tlusté děvče se stává dokonce hezkým! Tak nějak to jest: Cudné dámy se dívají na nás — na nás pouliční holky — s opovržením. Fi donc! říkají, jak se možno jen tak vý-

středně šatit, obnažovat krk a ramena, ukazovat lýtka až ke kolenům, prodávat se dokonce — jak sprosté! A teď líčí zpěvačka bálové toalety dam, hodně drasticky je líčí a s příslušnými posunky, vypravuje o dámských budoárech, o dámských milencích a dámském prodávání. . . „Das ist die Lebenskomödie“. Oči jí hoří a tváře jí zčervenaly a ona výská svůj kuplet tam k tomu stolu, kde sedí mladá paní s diamanty, jí to všechno adresuje, neboť ta se jí zdá nejvíce z přítomných býtí dámou a nepřítelkyní. Vy. . . vy. . . komediantky, vy, jaké vy máte právo. . ., křičí její oči a zahnuté prsty, a kdyby mohla, skočila by k tomu třetímu mramorovému stolku u stěny a vyškrábala by té mladé dámě oči.

Neprávem. Mladá dáma se chovala zcela slušně, vžila se do atmosféry a neprovokovala svou cudností. Teď jest zčervenalá, rozpačitě se usmívá, obecenstvo vycítilo útok, obrací se po nich a jednoročáci se smějí.

Šraml k tomu hraje.

Již to tak bývá. Každý si myslí: Děkuji ti, panebože, že nejsem jako tento publikán. Každý. Dámy i pouliční holky. Jedna o druhé.

Ta drobná příhoda z noční kavárny za zvuků šramlu nemá ovšem dokazovati pranic, leda snad to, že v té tlusté zpěvačce s ošumělými zelenými šaty snad přece něco musilo být, když byla schopna tak krásné nenávisti.

Dělnické listy 26. února 1910

DESÁTÝ OKRES

Ulice desátého vídeňského okresu. Jest sobota a jedna hodina s půlnoci. Nad hlavou visí činžáky, jež nemají konce ani do výšky, ani do dálky, ale srážejí se a zanikají v temnotě před námi i nad námi. Na rozích hoří svítilny a vrhají vějíř záře na špinavou dlažbu a hranu domu s jeho okenními římsami a vývěsními štíty... Pusto, temno a mrtvo.

A přece jest to jen zdánlivé, nejste sami ochotni tomuto klidu uvěřiti a tušíte, že se v břichách těchto špinavých kasárenských činžáků cosi děje, že tam víří život, oddělený jen od vás tlustými zdmi. Skrývá se, a přece se časem podívá štěrbinou ve spuštěné zácloně nebo celým svítícím oknem do temné ulice, jež lže. Dívejte se! Vystupte na špičky a hleďte skulinami, krčte se na chodníku a pozorujte okny sklepních místností!

Desátý okres ještě *pracuje a odpočívá*.

Za osvětleným oknem pracují ševci. Jsou vysvlečeni, oči mají unavené, sedí shrbeně na verpáncích a za strojí, tlukou, šijí, lepí. Malí učňové v modrých zástěrách, usmolení a vlasatí, kteří před měsícem přišli od svých matek z jižních Čech a Moravy, ještě smutní vzpomínkou a přirovnáváním, hoši, kteří šestnácte hodin denně pracují a osm odpočívají. Nemluví, neučiní zbytečného pohybu, jen pracují a pracují, ruce se mihají, ale oči jsou mrtvé a unavené. Z náruče matek je přejal život a učí je odříkání a hrdosti. Plakat steskem se již odnaučili, a v tu chvíli

přestali býti dětmi a komandér život jim na límeč přišil první hvězdičku na důkaz svého uznání a spokojenosti.

Ve sklepních místnostech, jichž okna přiléhají k chodníku ulice, jsou pradleny; mladé i staré. Stojí nad neckami v oblacích bílé husté páry, která rychle stydne a stéká po skleněných tabulkách a čelech žen, mísíc se s jejich potem. A tvoří se stále nová pára, stejně bílá a hustá, a nový pot. Stojí zde v dřevácích a mokrých zástěrách, nohy na studeně vlhkých dlaždicích a prsa v horku, dýchají zápach tekuté špíny a drhnou. Drhnou — neboť to jest jejich životním úkolem. Tak alespoň usoudili ti, jimž odvádějí svoji práci a kdož jim za to platí.

Smutná a tak nepřírozně bledá děvčata stojí v ostrém ozáření plynových hořáků žehlírny, žehlí, skládají, balí, zapisují a do náprsenek mužských košil vkládají červené čtverečky hedvábného papíru. Vše se děje chvatně, jako by neexistovalo ve světě kromě tohoto čistého prádla a jako by nebylo lze mysliti na nic jiného. Vše jest zde bílé. Stěny i světlo, prádlo a ruce, jež na nich pracují, a tváře dívek. I rty a uštvané oči se zdají býti bílými.

Počíná se pracovati také v pekárnách, za okny ze sítkovaného drátu, na němž se usadil špinavě bílý povlak moučného prachu.

Zítřejí dostanou lidé, kteří teď již spí, boty, prádlo a housky. Jest to přirozené a nic na tom není. A nikdo v těch věcech nebude viděti práci, práci sobotní noci, práci, jež umučuje malé učně a zabíjí chudokrevná děvčata a reumatické ženy pradleny.

Na periférii města, tam, kde končí domy a počínají pole a železniční násypy, plíží se kolem spoře osvětlených plotů ohrad ženy. Stojí ve stínu průjezdů, a dříve než vycházejí, vystrkují opatrně hlavy, aby se rozhlédly, nejde-li strážník. Jest den výplaty, bude mnoho opilých, a to

jest výhoda. Ženy od dvanácti do šedesáti let, neboť i ony patří k sobotní noci desátého okresu.

Favority žijí a ulice lže.

Lhou i spuštěné žaluzie na dveřích hospod a krčm. Byly rozvinuty jen z opatrnosti, neboť ženy s dětmi v náručí a držícími se sukní, které by mohly přijít, aby snad s pláčem odtrhly muže od karet, v nichž prohrává mzdu, nejsou vítány hosty, a o lidi, kteří v jednu hodinu s půlnoci mění lokál, také není co státi. Ale existence těchto nečistých brlohů se projeví již za hodinu, až šenkýři, řídící se policejními předpisy, vyprovodí svoje hosty před železnou záclonu nebo je násilím vyhodí. Pak zařve ulice opilým hulákáním, českými hádkami s německými nadávkami, břinknou hole o žaluzie, místy se zablysknou nože, mihnou se ženské sukně a kdesi padnou také rány z revolverů.

Žije se a hýjí se.

Změť těl a barev, změť hlasů a zápachů.

Za politými stoly sedí dělníci, kteří s vypoulenýma očima a zlobnými vráskami kolem úst prohrávají poslední koruny mzdy s hráči ze řemesla. Kouř se valí v oblacích ke stropu. Pije se jen z dvoulitrů stáčené pivo i víno a plivá přes hlavy druhých na černou podlahu. Piano pronikavě břinká. Vše jest rozčleno, vše se děje jaksi v horečném chvatu, i pití, i hádky, i hra, a lidé mají klobouky na hlavách, jako by se chystali každé chvíle odejít. Jsou zde mladí slevači s černými tvářemi a rukama, stavebníci s maltou na kabátech, ševci a železniční zřízenci, podezřelá individua v elegantních svrchnících, holky a mnoho *mládeže* — úžasné mnoho mládeže. Všechno křičí a většina jest opilých. Šestnáctiletí hoši si objednávají nápoje provokativně hlasitě, a platí-li, vytahují z kapsy celou hrst peněz, aby celá hospoda viděla, že si vydělali. Nad hlukem a opil-

stvím vyjevenými obličejí blikají plynové hořáky.

Místností chodí s vykasanými rukávy obrovský sklepník s věčně divokým pohledem a bere peníze. Napomíná-li ke klidu, řve: „Kuš, chlape!“, a dostane-li dva krejčary spropitného, říká: „Danke bestens.“ Za nálevním stolem stojí hostinského rodina, kterou nemůže nic vyrušit z klidu a práce.

Uprostřed mezi stoly objímají se se sklenicemi v rukou dva výrostci, líbají se, křičí a tancují podle zvuků vrískajícího píana. A náhle beze vši příčiny pouštějí plné nádoby na zemi a bijí se pěstmi do nosu a do zubů.

Hostinský otevírá železnou záclonu dveří, sklepník je chytá za krky a vyhazuje ven.

Pak se opět záclona zavírá. Nikdo si malé a příliš všední epizody nevšímá, neboť jest každý zaměstnán svou vlastní hádkou, každý má své hrdlo a pěst, kterou buší do stolu, až sklenice drnčí, a svoji vlastní otravu alkoholem. Alkohol teče proudy, vypařuje se a otravuje těla i mozky.

A až krčmář ve dvě hodiny zavře, půjde se do kořalen, neboť se budou za chvíli otevírat. Dopoledne si půjdou na chvíli zdřímnouti, snad také ne, snad zajdou k holiči. Slevači budou mít černá čela a nosy a tváře po holení bílé. A pak se půjde znovu do hospod.

To jsou sobotní noční Favority, desátý vídeňský okres — náš český okres.

V pondělí ráno dostanou vídeňské redakce Wilhelmovu korespondenci a tam bude stát, kdo byl v sobotní noci zabit a kdo oloupen, kdo zatčen pro rvačky a opilství.

Bída, smutek a hrůza.

Kdo jest zodpověden?

Dnešní společnost, která přitlačila chudého člověka

k zemi a nedá mu vyrůst? Vídeň, která přilákala svým zlatem jihočeského či jihomoravského hochy, aby ho vysála a vzala mu vše?

Netřeba se ptáti, neboť jest tomu skutečně tak: lidská společnost a Vídeň. Ale nutno se zeptáti jinak: Nejsme i my členy této společnosti a součástí Vídně, a není její smutek naším smutkem a její bída a hrůza naší? Nejsme spoluviníky a neneseme velikou část zodpovědnosti právě my, kdož stojíme v odborových, politických a v organizacích mládeže, kteří jsme se *uvědoměle* stali bojovníky velké myšlenky očisty a přetvoření lidské společnosti?

Byli jsme již u těch unavených a odíraných ševcovských a pekařských učňů, u chudokrevných děvčat žehlíren, abychom jim vypravovali o veliké myšlence socialismu, o spáse a potřebě boje, o veliké postupující armádě a mládeži seřazené za rudým praporem internacionály? Byli jsme již u bloudících jinochů, probíjejících zdraví, duši, energii a touhu po lepším v dusných výparech sobotních nocí? Byli jsme u oněch dvanácti - a čtrnáctiletých nevěstek, abychom jim ukázali pýchu a hrdost dělnické třídy, abychom jim pomohli povstati a učiniti je lepšími a políbiti jako bratry a sestry?

Jest to zlé, velmi zlé, moji drazí přátelé, pakliže jsme u nich ještě nebyli!

Sborník mládeže sociálně demokratické 27. října 1910

VĚDECKÁ

Když odbyl ten mladý mu-
ku způsobilosti na učitelské
z pudy otcovského domu
událost, která nezůstala bez
bylo zřejmo, že předmětu
vědomostí, vyučovati nem-
la jeho pitomost uznána
vyhovující, byl jmenovi-
pražské škole. Zde půso-
prосто vyloučeno, že u-
byla mýlka.

Ten člověk se sháněl
papíru a našel pod lavic-
místě, kam se poté ryc-
že jsou to stránky děje
papírku vytrženého z
kapsy, aby jej druhéh
řádnému žáku vrátil.
českých králů. Zahl-
nevrátil. Toho člov-
nebavilo, na mariáš
hledal z rodokm-